

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Рішення Ради із забезпечення якості вищої освіти
Сумського державного університету
від 21 червня 2024 р. з питання:
«Стан та перспективи забезпечення якості освітньої діяльності на
третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти»

Розглянувши питання про стан забезпечення якості підготовки докторів філософії та заходи щодо його подальшого розвитку, Рада із забезпечення якості вищої освіти відзначає, що виконується значний обсяг робіт, спрямованих на вдосконалення організації освітньої діяльності, підвищення якості підготовки фахівців, використання нових форм та методів навчання, підвищення якості методичного забезпечення та підготовку науково-педагогічних кадрів.

Вищезгадана робота дозволила досягти таких позитивних результатів:

Загальний контингент осіб, що навчаються за освітньо-науковими програмами третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, становить 742 особи. У 2023 році до аспірантури СумДУ вступили 276 аспірантів (у 2022 – 300, у 2021 – 180, у 2020 – 177). Станом на червень 2024 року в ННІ БіЕМ навчається 267 аспірантів, на факультеті ЕлІТ – 131, факультеті ІФСК – 46, ННМІ – 112 аспірантів, ННІ права – 54, факультеті ТеСЕТ – 122.

Серед осіб, які здобувають ступінь доктора філософії, 505 (68%) є випускниками СумДУ попередніх років. При цьому, значна частина вступників до аспірантури має попередній науковий доробок. Зокрема, у 2023 році 28% вступників мали додаткові бали за наукову діяльність (за перемоги у конкурсах студентських наукових робіт, статті у фахових виданнях та виданнях, що індексуються базами Scopus / WoS, охоронні документи). Для порівняння, у 2022 році частка таких вступників становила 46 %, у 2021 році – 33 %.

З врахуванням змін в законодавстві про освіту, створення ННІ БіЕМ на базі інституту УАБС та факультету ФЕМ та попиту серед вступників проводилась оптимізація переліку освітніх програм третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти. Так, у 2019 році здійснювався набір аспірантів на 37 ОНП, у 2020 та 2021 роках – за 25 програмами. Станом на червень 2024 року в ННЦ ПКВК здійснюється підготовка аспірантів за 23 освітньо-науковими програмами. У 2024 році прийом до аспірантури здійснюється за 21 освітньо-науковою програмою.

Станом на травень 2024 року акредитовано 14 освітньо-наукових програм рівня доктора філософії (з них 1 – умовна акредитація (ОНП «Педіатрія»), 7 – зразкові акредитації (ОНП «Економіка», ОНП «Журналістика», ОНП «Фінанси, банківська справа та страхування», ОНП «Менеджмент», ОНП «Біологія», ОНП «Прикладна фізика та наноматеріали» та ОНП «Медицина»). У 2024/2025 навчальному році заплановано проведення акредитації ще 4 програм.

За результатами проведених з 2021 року акредитацій ОНП експерти та ГЕР рекомендували розширити цикл професійної підготовки за рахунок як обов'язкових, так і вибіркових дисциплін, удосконалити механізми опитування аспірантів щодо якості освітніх програм, удосконалити механізми зарахування

результатів неформального та /або інформального навчання та активізувати академічну мобільності аспірантів. На виконання цих рекомендацій було запроваджено опитування аспірантів щодо якості освітньо-наукових програм та внесено зміни до Порядку визнання у Сумському державному університеті результатів неформально та/або інформального навчання. Також навесні 2024 року було внесено зміни до навчальних планів всіх освітніх програм третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, якими було скорочено кількість дисциплін загального циклу і розширено кількість обов'язкових дисциплін професійного циклу.

Середня ефективність підготовки в аспірантурі за інститутами та факультетами для аспірантів 2016 – 2020 років вступу становить: ННІ БіЕМ – 17,0%, факультет ЕлІТ – 20,5 %, факультет ІФСК – 16,7%, ННІ МІ – 38,3%, ННІП – 45,4% і факультет ТеСЕТ – 12,1%. В середньому в СумДУ ефективність становить 29,9% для вступників 2016 року, 28,0% для вступників 2017 року, 25,0% - для 2018 року, 34,4% - для 2019 і 13,6% для 2020 року вступу. Показники ефективності аспірантури в СумДУ дещо перевищують загальнодержавні: у 2019 році ефективність підготовки в аспірантурі в закладах вищої освіти України становила 26,9%, у 2020 – 25,0%, у 2022 – 10,0%, у 2023 – 22,4%. Варто зауважити, що проведення захистів дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії можливе лише за акредитованими освітньо-науковими програмами.

Постійно зростає кількість аспірантів, які хоча б один раз за всі роки навчання брали участь у програмах академічної мобільності. Зокрема, у 2021 році кількість таких аспірантів становила 197 осіб, у 2022 – 252 особи, у 2023 – 303 особи, у 2024 – 319 осіб.

Ще одним показником якості освітньої діяльності на третьому (освітньо-науковому) рівні можна вважати результати опитування здобувачів освіти. Відповідно, результати оцінювання якості викладання за всіма дисциплінами, які викладаються для докторів філософії, у 2021/2022, 2022/2023 та 2023/2024 (осінній семестр) навчальних роках коливається в діапазоні від 83% до 100 %, що відповідає високому рівню та вище середнього.

В СумДУ на посадах НПП працює 72 особи з числа випускників аспірантури 2020-2024 рр. та діючих аспірантів, що складає 8,3% від загальної кількості НПП (61 та 9,2% по базовому закладу відповідно). Найбільша частка таких НПП у ВСП Класичний фаховий коледж (23,1%), ННІ права (17,5%). Також на посадах наукових працівників (НП) працює 30 осіб з числа аспірантів та випускників аспірантури 2020-2024 рр., що складає 26,3% від загальної кількості НП.

У той же час, рада із забезпечення якості вищої освіти СумДУ звертає увагу на таке:

- за низкою спеціальностей в СумДУ (052 Політологія, 053 Психологія, 141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка, 142 Енергетичне машинобудування, 171 Електроніка, 174 Автоматизація, комп'ютерно-інтегровані технології та робототехніка, 176 Мікро- та наносистемна техніка, 292 Міжнародні економічні відносини) здійснюється підготовка на першому

(бакалаврському) та / або другому (магістерському) рівнях вищої освіти, проте не започатковано освітніх програм третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти;

- залишається недостатньо високим рівень співпраці з НТСА щодо поширення серед випускників магістратури СумДУ інформації щодо можливості продовження здобуття освіти на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти;
- за неакредитованими освітніми програмами навчаються наразі 164 особи, з них 58 осіб – на 4 курсі. Відсутність акредитації освітньо-наукової програми призводить до неможливості створення разової спеціалізованої вченої ради для захисту кваліфікаційних робіт для здобуття ступеня доктора філософії;
- результати опитування здобувачів освіти щодо якості освітніх програм третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти у 2023/2024 році були валідними лише для 5 програм, які отримали належну кількість відгуків респондентів. Їх було оцінено на високий рівень (2 програми, 40%), вище середнього (2 програми, 40%) та середній рівень (1 програма, 20%). Результати опитування в 2022/2023 були валідними для 14 освітніх програм. 2 програми (14%) були оцінені на «високий» рівень; 4 програми (28%) – вище середнього; 6 програм (42%) – середній; 2 (14%) – низький рівень\$
- залишається недостатньо високим рівень впливу гарантів освітньо-наукових програм на формування змісту дисциплін та методів викладання, які використовуються для докторів філософії;
- з огляду на об'єктивні обставини знизилась кількість аспірантів, які беруть участь у програмах академічної мобільності. У 2021 році до програм академічної мобільності долучились 175 аспірантів, у 2022 – 183 аспіранти, у 2023 – 149, у 2024 (станом на червень) – 54;
- 26 кафедр, у тому числі й 7 кафедр, які є випусковими на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти не мають у своєму складі аспірантів/випускників аспірантури останніх років, що свідчить про критичний рівень оновлюваності та омолодження кадрів та відсутність зацікавленості завідувачів кафедр у працевлаштуванні власних випускників.

Виходячи з викладеного та з метою зростання рівня якості освітніх програм в університеті Рада з якості ухвалила:

1. Двічі на рік проводити інформаційні заходи щодо залучення аспірантів до оцінювання якості освітніх програм та якості викладання дисциплін за освітньо-науковими програмами третього рівня вищої освіти;

Відповідальні: завідувачі випускових кафедр, наукові керівники.

Термін виконання – постійно.

2. Щосеместрово проводити перевірки якості організаційно методичного забезпечення освітнього процесу (робочих програм навчальних дисциплін, конспектів лекцій, методичних рекомендацій до проведення практичних занять і самостійної роботи, пакетів завдань для проведення контрольних заходів) на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти;

Відповідальні: Славко А.С., заступник начальника ННЦ ПКВК, гаранті.

Термін виконання – постійно.

3. Оцінити потенціал кадрового забезпечення та попит з боку абітурієнтів щодо можливості започаткування ОП третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальностями 052 Політологія, 053 Психологія, 141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка, 142 Енергетичне машинобудування, 171 Електроніка, 174 Автоматизація, комп'ютерно-інтегровані технології та робототехніка, 176 Мікро- та наносистемна техніка, 292 Міжнародні економічні відносини;

Відповідальні: Школьник І.О., перший проректор, Циганюк Д.Л., директор ДРП, Бойко А.О., начальник ННЦ ПКВК, завідувачі кафедр.

Термін виконання – до 30.12.2024 року

4. Щонайменше двічі на рік проводити інформаційні заходи щодо заохочення випускників магістратури до вступу на освітні програми третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти;

Відповідальні: Кушнерьов О.С., голова НТСА, завідувачі випускових кафедр, наукові керівники.

Термін виконання – постійно.

5. Щомісячно поширювати інформаційні матеріали про програми міжнародної академічної мобільності, у тому числі віртуальної мобільності за технологіями міжнародного колаборативного онлайн навчання (COIL);

Відповідальні: Кириченко К.І., начальник УМС, Боженко В.В., заступник начальника ННЦ ПКВК, заступники директорів / деканів з міжнародної діяльності, завідувачі випускових кафедр, наукові керівники

Термін виконання – постійно.

6. Розробити пропозиції змін до нормативних документів університету спрямованих на підвищення ролі і впливу гарантів ОНП на якість їх реалізації;

Відповідальні: Циганюк Д.Л., директор ДРП, Бойко А.О., начальник ННЦ ПКВК.

Термін виконання – до 30.12.2024 року.

7. Розробити пропозиції до методики рейтингу структурних підрозділів щодо стимулювання кафедр до працевлаштування випускників аспірантури на посади НПП та НП.

Відповідальні: Циганюк Д.Л., директор ДРП, Бойко А.О., начальник ННЦ ПКВК.

Термін виконання – до 30.12.2024 року.

Заступник голови Ради з якості

Інна ШКОЛЬНИК

Вчений секретар

Ольга ДЕЙНЕКА